

моги: міцність конституції, високий потенціал молочної продуктивності, резистентність до хвороб та тривалість продуктивного використання тварин.

Подальша селекційна робота із сумським внутрішньопородним типом української чорно-рябої молочної породи повинна передбачати закладання і формування перспективних ліній, вирощування та оцінку плідників власної селекції за якістю потомства. При цьому формування бугайвиробничої групи корів необхідно здійснювати в базових господарствах Сумського району.

УДК 636.1.046.082 : 631.15

І. В. ТКАЧОВА

Інститут тваринництва НААН України

СЕЛЕКЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПОРТИВНОГО КОНЯРСТВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Одним із пріоритетних завдань міжнародних і національних аграрних програм є збереження генетичних ресурсів тваринництва та розробка шляхів їх ефективного використання. Програмою селекції у тваринництві України передбачено збереження генофонду існуючих порід та ефективне використання в селекційному процесі найцінніших світових генетичних ресурсів.

Конярство, як тваринницька галузь, за будь-яких часів відіграло значну роль у житті людини. За статистикою, кількість коней усіх напрямів роботоздатності значно зменшилась в усьому світі, але у країнах розвиненого бізнесу – Західної Європи та Америки – ця тенденція нижча, бо зі зростанням популяризації кінного спорту робочо-користувальне та військове конярство замінилося спортивним. Вітчизняне конярство також зазнавало інтенсивних заходів щодо підвищення кількості та якості поголів'я, що значною мірою було обумовлено успіхами радянських спортсменів-кіннотників на Олімпійських іграх, перемогами у призових першостях Європи та інших спортивних змаганнях світового рівня. Однак, останніми роками, через нестабільність економічної ситуації у країні, низького рівня життя населення, вітчизняне племінне конярство зазнає величезних збитків і втрачає цінний генофонд.

Провідною спортивною породою коней в Україні є українська верхова, роботу зі створення та удосконалення якої веде Інститут тваринництва НААН України з 1952 р. У 2010 р. в Україні зареєстровано більш ніж 2000 племінних коней української верхової породи, у тому числі близько 800 конематок. Аналіз походження, експертна оцінка типу будови тіла, промірів та екстер'єру показали, що 70–85 % коней української верхової породи відповідають вимогам селекції з породою. В кінних заводах України щороку одержують 250–300 гол. молодняку, у тому числі близько 70 % – методом чистопородного розведення та близько 30 % від плідників вихідних порід (передбачено не більше 20 %, використовуючи при цьому ліцензованих жеребців високої племінної цінності).

Враховуючи масштаби України та значення української верхової породи, як національного надбання можна відзначити недостатню чисельність високоякісного племінного поголів'я коней української верхової породи, недотримання технології ведення галузі у суб'єктах племінної справи і через це – низьку ефективність селекційно-племінної роботи з породою за спортивними якостями. Брак кваліфікованих кадрів, здатних якісно вирощувати коней та виявляти їх роботоздатність, призводить до того, що єдина спортивна порода вітчизняного походження навіть на вітчизняному ринку поступається за популярністю західноєвропейським. Особливо, враховуючи той факт, що, наприклад, голандська порода за розміром поголів'я у сотні разів перевищує розмір поголів'я української верхової породи, отже має набагато ширший простір для селекції.

Втім, вітчизняні коні займають призові місця на змаганнях досить високого рівня, часто під сідлом іноземних вершників, а іноді – і під іншими кличками. Вітчизняні ж спортсмени часто йдуть найпростішим шляхом і віддають перевагу готовим до спорту коням західної селекції, ніж підготовці вітчизняних.

У сучасних нестабільних економічних умовах гостро стоїть проблема стабілізації внутрішнього та зовнішнього ринку племінних коней, що має формуватись суб'єктами племінної справи. Разом з тим, вирощування конкурентоспроможної племінної та користувальної продукції потребує вкладення коштів, а виручений при її використанні у спортивних змаганнях або продажі прибуток не виправдовує витрат, звідси – недотримання технологічних вимог, погіршення якості, скорочення поголів'я, невигідний продаж цінного генофонду за кордон.

Отже, саме економічні чинники обумовлюють невисокий рівень розвитку вітчизняного спортивного конярства, хоча цей напрям є найпопулярнішим напрямом використання коней в усьому світі. Якщо раніше класичні види кінного спорту мали вагому державну підтримку, то тепер, хоча вони є олімпійськими дисциплінами, існують переважно за рахунок комерційних структур. Прибуток від спортивного конярства сьогодні можливий лише через ринок коней посередньої якості. У таких умовах особливого значення набуває державна підтримка вітчизняної спортивної породи коней – української верхової, підвищення інтенсивності селекційно-племінної роботи та технологічних вимог при її розведенні.

Пріоритет необхідно відводити основному напрямку конярства – племінному кіннозаводству, яке здатне забезпечити потреби у конях різних порід в умовах багатокладної ринкової економіки. Племінне конярство забезпечує продукцією індустрію кінного спорту – безперечно провідне направлення використання коней в Україні. Крім того, оцінюючи досвід високорозвинених країн та менталітет населення України, вбачається значна перспектива прикладного конярства як частини дозвілля та оздоровлення людини: розвиток кінного туризму, організацію центрів іпотерапії, пунктів прокату, суспільних спортивних клубів тощо.

Перед фахівцями ставиться завдання – в найближчі терміни на основі селекційних та технологічних розробок щодо підвищення конкурентоспроможності коней вітчизняної селекції – вийти на світовий рівень. Це передбачається здійснити як за рахунок інтенсифікації селекційного процесу в породах так і розроблення та впровадження прогресивних технологій вирощування, тренінгу, випробування племінних коней, повноцінної годівлі на рівні останніх світових досягнень.

У нашій країні були розроблені системи випробувань молодняку коней спортивних порід за руховими та стрибковими якостями. Відповідно до вітчизняних методик, коні проходять спортивний тренінг у кінних заводах, який закінчується випробуваннями у 2-річному і старшому віці. Однак у практиці протягом багатьох років застосовувались лише окремі прийоми заїздки та випробувань коней за роботоздатністю.

Крім того, підходи до оцінки спортивної роботоздатності коней були незмінними упродовж близько 30 років. За цей час потерпіли змін вимоги, правила та складність програм змагань в класичних

видах кінного спорту, у зв'язку з чим виявилися найбільш важливі показники, за якими необхідна оцінка та добір у виробничий склад породи для досягнення успіхів у змаганнях. Тому надзвичайно актуальною проблемою в спортивному конярстві є системність проведення етапів добору жеребців та кобил із включенням показників оцінки за роботоздатністю в програму селекції з урахуванням сучасних вимог кінного спорту. Специфічний характер використання коней в спорті та зміна вимог змагань зумовлюють необхідність модернізації підходів до методів розведення і виховання спортивного коня української верхової породи.

Раціональне використання вітчизняних порід, а також порід світового значення, місцева популяція яких добре пристосована до природно-кліматичних умов України, характеризується високою адаптивною здатністю та, нерідко унікальним генотипом, є основою конкурентоспроможного вітчизняного тваринництва. В умовах нестабільної економічної ситуації воно потребує державної фінансової підтримки вітчизняного виробника племінного генотипу тварин, створення сприятливих умов для виробництва вітчизняної продукції тваринництва.

УДК 636.2.05.06.082.26 : 637.612 (477)

В. П. ТКАЧУК

Інститут розведення і генетики тварин НААН України

РІСТ ШКІРИ У БУГАЙЦІВ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ, ОДЕРЖАНИХ ВІД СХРЕЩУВАННЯ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ З БУГАЯМИ ВІТЧИЗНЯНИХ М'ЯСНИХ ПОРІД В УМОВАХ ПОЛІССЯ

Одержання високоякісних шкір пов'язано з вирощуванням тварин з великою живою масою і високою м'ясною продуктивністю. При широкому впровадженні різних варіантів схрещування у скотарстві і використанні для цієї мети бугаїв різних м'ясних порід важливе значення має одержання важких шкір високої якості від помісних тварин (Чуприна О. П., 2003).

Дослідження проводились у КСП «Полісся» Овруцького району Житомирської області на бугайцях української чорно-рябої молоч-